

Udhëzime të Grupit të Praktikave të Auditimit ISO 9001 mbi:
Auditimin e çështjeve të Ndryshimeve Klimatike në ISO 9001

1.1 Hyrje

Si pjesë e angazhimit të ISO-s për veprim mbi ndryshimet klimatike, të miratuar unanimitet nga të gjitha Organet Anëtare të ISO-s në Deklaraten e Londrës (<https://www.iso.org/ClimateAction.html>), janë lëshuar ndryshime në mbi 30 amendamente të Sistemit të Menaxhimit të ISO-s, përfshirë ISO 9001, për të përfshirë konsideratat e ndryshimeve klimatike, si më poshtë:

4.1 Kuptimi i organizatës dhe kontekstit të saj.

Organizata duhet të përcaktojë çështjet e jashtme dhe të brendshme që janë relevante për qëllimin e saj dhe që ndikojnë në aftësinë e saj për të arritur rezultatin/rezultatet e synuara të sistemit të saj të menaxhimit të cilësisë.

Shtuar: Organizata duhet të përcaktojë nëse ndryshimi i klimës është një çështje relevante.

4.2 Kuptimi i nevojave dhe pritjeve të palëve të interesuara.

Organizata duhet të përcaktojë:

- palët e interesuara që janë relevante për sistemin e menaxhimit të cilësisë.
- kërkesat relevante të këtyre palëve të interesuara.
- cilat nga këto kërkesa do të adresohen përmes sistemit të menaxhimit të cilësisë.

Shtuar: SHËNIM: Palët e interesuara relevante mund të kenë kërkesa që lidhen me ndryshimet klimatike.

Qëllimi i përgjithshëm i klauzolave 4.1 dhe 4.2 mbetet i pandryshuar, pasi këto klauzola tashmë përfshinin nevojën që organizata të marrë në konsideratë çështjet e brendshme dhe të jashtme që mund të ndikojnë në efektivitetin e sistemit të tyre të menaxhimit (nga Komunikata e Përbashkët ISO/IAF). Këto përfshirje të reja synojnë të sigurojnë që ndryshimi i klimës të jetë fort në ekranin e radarit të organizatës dhe t'i kushtohet vëmendje e veçantë si një nga çështjet e jashtme që duhet të merren në konsideratë në hartimin dhe zbatimin e sistemit të tyre të menaxhimit të cilësisë.

Qëllimi i këtij dokumenti është t'u ofrojë auditorëve udhëzime mbi auditimin e kësaj kërkesë të ndryshuar dhe të marrë në konsideratë kontekstin specifik të fushëveprimit të ISO 9001 dhe rezultateve të synuara, duke ofruar sqarime shtesë mbi mbivendosjet ose konfuzionet e mundshme me tema të tjera të trajtuara nga organizatat dhe që nuk lidhen drejtpërdrejt me menaxhimin e cilësisë.

Ndryshimet e standardit janë të disponueshme publikisht. Udhëzimet e dhëna në këtë dokument janë të destinuara për auditime të palëve të para, të dyta dhe të treta. Sa i përket

certifikimit të palëve të treta, për shkak të natyrës së ndryshimit nuk kërkohet një program specifik tranzicioni, siç është komunikuar në kohë nga IAF.

Në disa pjesë të botës, ndryshimi i klimës dhe shkaqet e tij janë tema të diskutueshme. Në përputhje me Udhëzimet ISO 19011: 2018 për auditimin e sistemeve të menaxhimit, auditorët duhet të ruajnë objektivitetin dhe neutralitetin kur auditojnë çështjet e ndryshimit të klimës. Ata nuk duhet të shprehin bindje personale në lidhje me ndryshimin e klimës. Roli i auditorëve është të vlerësojnë nëse organizata ka përcaktuar nëse çështjet e ndryshimit të klimës janë të rëndësishme apo jo në lidhje me SMC-në e tyre dhe rezultatet e synuara të saj dhe, nëse është kështu, atëherë si adresohen ato brenda SMC-së.

Ky ndryshim nuk kërkon që një organizatë të ketë iniciativa për ndryshimet klimatike, përveç nëse kjo është identifikuar si një çështje relevante për të arritur rezultatet e synuara të SMC-së.

2.1 NDRYSHIMI KLIMATIK NË KONTEKSTIN E ISO 9001

Çështjet relevante që lidhen me ndryshimet klimatike, të cilat do të përcaktohen nga organizata, nëse ka, janë ato që lidhen me qëllimin dhe drejtimin e saj strategjik dhe që ndikojnë në aftësinë e organizatës për të arritur rezultatet e synuara të sistemit të menaxhimit të cilësisë:

- aftësia për të ofruar vazhdimisht produkte dhe shërbime që përmbushin kërkesat e klientit dhe kërkesat statutores dhe rregullatore të zbatueshme, dhe
- rritja e kënaqësisë së klientit përmes zbatimit efektiv të sistemit, duke përfshirë proceset për përmirësimin e sistemit dhe sigurimin e konformitetit me kërkesat e klientit dhe kërkesat statutores dhe rregullatore të zbatueshme (ISO 9001, klauzola 1).

Rëndësia e këtyre çështjeve do të ndryshojë ndjeshëm në varësi të madhësisë dhe sektorit të organizatës, produkteve dhe shërbimeve të ofruara, pozicionit të saj në zinxhirin e furnizimit, gjeografisë së saj, fushëveprimit të sistemit të menaxhimit të cilësisë së organizatës dhe potencialisht faktorëve të tjerë. Këto mund të përfshijnë spektrin nga pa rëndësi në jashtëzakonisht të rëndësishme.

Përfshirja e tekstit të ri në 4.1 kërkon që organizatat të marrin në konsideratë ndryshimet klimatike për të përcaktuar nëse ka apo jo çështje relevante që do të duhet të adresohen. Edhe pse teksti është i ri, auditorët mund të zbulojnë se disa organizata tashmë po shqyrtojnë dhe adresojnë çështje që lidhen me ndryshimet klimatike brenda fushëveprimit të sistemit të menaxhimit të cilësisë (p.sh.: faturat e furnizuesve të energjisë, që deklarojnë përqindjen e energjisë së furnizuar që vjen nga burime të rinovueshme; pretendimet për kredi karboni, pretendimet mbi produktin për uljen e konsumit të energjisë, zëvendësimin e lëndëve të para ose shqyrtimin e eko-dizajnit të produkteve për të zvogëluar ndikimin në ndryshimet klimatike, etj.). Auditorët gjithashtu do të gjejnë organizata që tashmë e kanë konsideruar ndryshimin klimatik dhe kanë përcaktuar se nuk ishte një çështje relevante për SMC-në e tyre. Për organizata të tjera, kjo mund të jetë një konsideratë e re.

Shënimi në 4.2 është një kujtesë se mund të ekzistojnë, aktualisht ose potencialisht në të ardhmen, kërkesa që lidhen me ndryshimet klimatike të diktuar nga klientët dhe palët e interesuara përkatëse.

Një çështje e ndryshimeve klimatike mund të jetë e rëndësishme për disiplina të ndryshme të sistemit të menaxhimit, siç janë mjedisi, shëndeti dhe siguria, energjia, financat ose aspekte të tjera të aktiviteteve të një organizate. Ndërsa këto mund të kenë rëndësi ndihmëse, ato përgjithësisht nuk trajtohen brenda fushëveprimit të auditimit të sistemit të menaxhimit të cilësisë. Nëse një organizatë ka një sistem menaxhimi të integruar me disiplina të tjera të sistemit të menaxhimit, ka të ngjarë që e njëjta çështje të analizohet në perspektiva të ndryshme nga organizata në një mënyrë holistike. Auditorët duhet të jenë të vetëdijshëm për këtë dhe të përqendrohen në rezultatet e synuara të SMC-së dhe proceseve të saj, duke pasur parasysh se mund të ketë mbivendosje në fusha të caktuara (p.sh., projektimi i produktit duke marrë parasysh aspektet mjedisore).

2.2 AUDITIMI I ÇËSHTJEVE TË NDRYSHIMEVE KLIMATIKE ME NDIKIM ME SISTEMIN E CILËSISE DHE REZULTATET E TIJ

1. A ka përcaktuar organizata nëse ndryshimi i klimës është një çështje relevante?
2. A përputhet përcaktimi i organizatës me kërkesat statutoire dhe rregullatore të zbatueshme për produktet dhe shërbimet e saj?
3. A përputhet përcaktimi i organizatës me kërkesat e saj kontraktuale?

4.1 Kërkesë e re: Organizata duhet të përcaktojë nëse ndryshimi i klimës është një çështje relevante.

Konsideratat e auditimit për ndikimet e ndryshimeve klimatike nga çështjet e jashtme dhe të brendshme mund të përfshijnë:

- Ndryshime në kërkesat statutoire ose rregullatore, të tilla si kufizimi në përdorimin e materialeve të caktuara, qarkullueshmëria e produktit, cikli jetësor i produktit, origjina e produktit, pretendimet, etj.
- Përdorimi i materialeve të rinovueshme me bazë biologjike.
- Ndikime të mundshme në produkte dhe shërbime ose në proceset e SMC-së, nga ndryshimet e përcaktuara në disiplina të tjera të sistemit të menaxhimit, p.sh. nevoja për të zvogëluar konsumin e energjisë, për të zvogëluar mbeturinat, për të ripërdorur ose ricikluar materialet.
- Jetëgjatësia e zgjatur e produkteve, shërbimet dhe asistenca pas dorëzimit.
- Kërkesat për të kaluar në produkte dhe shërbime neutrale ndaj karbonit.
- Çështje që ndikojnë në procese dhe infrastrukturë, për shkak të energjisë dhe konsideratave të tjera.

- Cenueshmëria e organizatës për të ofruar produktet dhe shërbimet e saj për shkak të frekuencës më të madhe të stuhive, rrjedhjeve të ujit, zjarreve, thatësisë, që mund të nënkuptojnë mungesa në furnizim ose vështirësi në shpërndarje.
- Shqetësime që lidhen me njohuritë dhe kontrollin e përgjithshëm të zinxhirit të furnizimit në çështjet që lidhen me ndryshimet klimatike.
- Trendet e tregut mbi qëndrueshmërinë e produkteve dhe shërbimeve dhe informacionin dhe pretendimet përkatëse
- Produkte dhe shërbime konkurruese me performancë më të mirë potenciale në çështjet që lidhen me ndryshimet klimatike.

4.2 SHËNIM: Palët e interesuara përkatëse mund të kenë kërkesa që lidhen me ndryshimet klimatike

A ka përcaktuar organizata ekzistencën e kërkesave të zbatueshme në lidhje me ndryshimet klimatike nga palët e interesuara përkatëse?

Shembuj të auditimit të kërkesave të palëve të interesuara përkatëse për ndryshimet klimatike mund të përfshijnë:

- Kërkesat statutores dhe rregullatore, mjedisore ose të ndryshimeve klimatike për produktin ose shërbimin e ofruar, dhe ato që ndikojnë në aftësinë e organizatës për të ofruar atë produkt ose shërbim.
- Kërkesat e klientëve në lidhje me ndryshimet klimatike, shkarkimin zero ose neutralitetin e karbonit të produkteve.
- Politikat dhe strategjitë e kompanisë mëmë.
- Kërkesat në lidhje me informacionin e produktit mbi aspektet që lidhen me ndryshimet klimatike (qëndrueshmëria e origjinës, ripërdorimi, riciklueshmëria, fundi i jetës, karboni i ngulitur, "etiketimi i pastrimit të gjelbër" etj.), duke përfshirë pretendimet e produktit dhe kërkesat ekzistuese ligjore, statutores dhe të tjera të lidhura.
- Kodet dhe ndryshimet e standardeve të industrisë në lidhje me ndryshimet klimatike.
- Marrëveshjet mjedisore me grupet e komunitetit ose organizatat joqeveritare.
- Lejet, licencat ose format e tjera të autorizimit mjedisor.
- Kërkesat që lidhen me ndryshimet klimatike mbi proceset si paketimi, prodhimi, shërbimi, logjistika, ndër të tjera.

ADRESIMI I ÇËSHTJEVE TË PËRCAKTUARA SI TË RELEVANTA NGA ORGANIZATA

Nëse organizata ka përcaktuar se ka çështje të rëndësishme ose kërkesa të klientëve dhe palëve të tjera të interesuara në lidhje me ndryshimet klimatike, hapi tjetër për auditorin është të vlerësojë se si këto adresohen në SMC, i cili thjesht ndjek rrugët e çdo çështjeje

tjetër. Më poshtë janë paraqitur disa shembuj jo-shterues të pyetjeve dhe aspekteve të lidhura që auditori të vlerësojë se si organizata po i adreson këto çështje.

4.3 Përcaktimi i fushëveprimit të SMC-së

A ndikojnë këto çështje të rëndësishme të ndryshimeve klimatike në fushëveprimin e SMC-së apo ndryshojnë zbatueshmërinë e kërkesave të caktuara? A ka nevojë për të ndryshuar fushëveprimin e SMC-së?

Shembuj të rëndësishëm:

Organizata mori në konsideratë të zhvendosë vendndodhjen për shkak të rrezikut më të lartë të përmbytjeve në vendndodhjen e saj aktuale.

Organizatës i ofrohen produkte dhe shërbime të ndryshme.

Organizata nuk aplikoi zhvillimin e produktit, por ndryshime në lëndët e para ose proceset, përcaktoi nevojën për zbatueshmërinë e tij.

6.1 Veprime për të adresuar rreziqet dhe mundësitë.

A i ka marrë në konsideratë organizata këto çështje për të përcaktuar rreziqet dhe mundësitë? Shembuj përkatës:

- A çojnë këto çështje në ndryshime në mbështetje, siç janë infrastruktura, pajisjet e monitorimit dhe matjes, njohuritë, komunikimi apo të tjera?
- A ka ndryshime përkatëse në proceset operative?
- Ndryshime në atë që duhet të monitorohet dhe matet?
- Cilat janë rreziqet që duhet të adresohen? A ka përcaktuar organizata mundësi të reja?
- Produkte dhe shërbime të reja ose ndryshime në ofertat ekzistuese:
 - Mundësi financimi për ndryshime në infrastrukturën dhe proceset e saj
 - Komunikim në lidhje me produktet dhe shërbimet që adresojnë çështjet që lidhen me ndryshimet klimatike.
 - Tregje të reja për produktet dhe shërbimet e saj
- A ka përcaktuar organizata se si rreziqet dhe mundësitë e përcaktuara ndikojnë në rezultatet e synuara të SMC-së?
- Cilat janë veprimet e planifikuara për këto rreziqe dhe mundësi?

6.3 Ndryshime

A nënkuptojnë rreziqet dhe mundësitë potenciale të përcaktuara ose ndryshimet në fushëveprim, ndryshime në SMC dhe proceset e saj? A i kanë marrë në konsideratë veprimet e planifikuara të gjitha pikat e përmendura në 6.3 a) deri në d).?

7.1 Burimet

Nëse çështjet e ndryshimeve klimatike janë konsideruar të rëndësishme, atëherë si ndikon kjo në burimet për të arritur konformitetin e produkteve dhe shërbimeve?

Shembuj përkatës:

- Si ndikojnë konsideratat e ndryshimeve klimatike në mjedis për funksionimin e proceseve (7.1.4)?
- Si përcakton organizata një burim të përshtatshëm njohurish mbi të cilin do të bazojë vendimet e saj (7.1.6)?

8. Operacionet

Nëse çështjet e ndryshimeve klimatike janë përcaktuar si relevante dhe nuk nënkuptojnë ndryshime në SMC, as në fushëveprimin e tij të SMC, a po trajtohen ato tashmë brenda dispozitave të SMC-së aktuale?

Shembuj relevantë:

8.2.1 a) A po ofron organizata informacion në lidhje me produktet dhe shërbimet?

8.2. b) Nëse ka ndonjë pretendim për produktet dhe shërbimet që lidhen me ndryshimet klimatike, organizata demonstroi se mund t'i përmbushë ato?

8.2.1 e) A po përcakton organizata kërkesa specifike për veprime të paparashikuara që lidhen me rreziqet e përcaktuara në ofrimin e produkteve dhe shërbimeve?

8.2 a) dhe 8.2.3 A po i merr në konsideratë organizata kërkesat që lidhen me ndryshimet klimatike kur përcakton ose shqyrton kërkesat që lidhen me produktet dhe shërbimet?

8.2.4 A po dokumentohen ndryshimet në kërkesat e produkteve dhe shërbimeve dhe a po njoftohen personat përkatës?

8.3 A po i adreson organizata kërkesat që lidhen me ndryshimet klimatike në projektimin dhe zhvillimin e produkteve dhe shërbimeve?

8.4 A përfshijnë kërkesat që lidhen me ndryshimet klimatike për produktet, shërbimet dhe proceset e ofruara nga jashtë që organizata duhet të kontrollojë, shqyrtimin e ndikimit të mundshëm të proceseve, produkteve dhe shërbimeve të ofruara nga jashtë në aftësinë e organizatës për të përmbushur vazhdimisht kërkesat e klientëve dhe ato statutores dhe rregullatore të zbatueshme? Nëse po, çfarë është përcaktuar nga organizata në lidhje me llojin dhe shkallën e kontrollit dhe informacionit për ofruesit e jashtëm?

8.5 A tregojnë çështjet që lidhen me ndryshimet klimatike nevojën për kontrole specifike të prodhimit dhe ofrimit të shërbimeve?

Shembuj përkatës:

- identifikim unik dhe gjurmueshmëri e produkteve deri te burimet e qëndrueshme të lëndëve të para,
- emërim i personave kompetentë, duke përfshirë kualifikimet e kërkuara,
- aktivitete pas dorëzimit, të tilla si riciklimi dhe asgjësimi përfundimtar,
- prova e konformitetit me kriteret e pranimi,
- Kontroll i rezultateve jo-konforme,
- etj.

9. Vlerësimi dhe Përmirësimi i Performancës

Nëse organizata përcakton çështje relevante që lidhen me ndryshimet klimatike, këto mund të kenë nevoja specifike për monitorim dhe matje, implikime eventuale në monitorimin dhe matjen e kënaqësisë së klientit ose ndryshime në programin e auditimit.

Shembuj relevantë:

- Burime të besueshme informacioni dhe të dhënash, të jashtme ose të brendshme
- Monitorimi dhe matja e ndikimit organizativ, rezultatet e ndryshimeve të prezantuara

Gjithashtu pritet që të dhënat e rishikimit të menaxhmentit të marrin në konsideratë çdo ndryshim që lidhet me këtë çështje konteksti, dhe rezultatet e rishikimit të menaxhmentit mund të përfshijnë vendime përkatëse, duke përfshirë mundësitë për përmirësim.

2.3 SHQETËSIME SPECIFIKE

Është detyrë e organizatës të përcaktojë nëse dhe si çështjet e ndryshimeve klimatike ndikojnë në SMC dhe rezultatet e synuara të tij.

Për auditorët, vëmendje e veçantë është e nevojshme për pretendimet e produkteve dhe shërbimeve që lidhen me çështjet e ndryshimeve klimatike, si dhe me pretendimet e tjera të bëra mbi produktet, pasi organizata duhet të demonstrojë se siguron që mund t'i përmbushë pretendimet (8.2.1 b).

Shumë nga këto pretendime mund të nënkuptojnë metodologji specifike për monitorim dhe matje, mund të kërkojnë verifikim shtesë nga palë të treta ose t'i nënshtrohen kërkesave statutores dhe rregullore. Auditimi i metodave të përdorura për të përcaktuar këto pretendime mund të jetë jashtë objektivave të një auditimi ISO 9001. Megjithatë, auditorët duhet të jenë të vetëdijshëm për kërkesat që lidhen me këto pretendime për t'i mundësuar ata të vlerësojnë nëse organizata mund të demonstrojë se pretendimet mund të

përmbushen ose nëse ekziston një rrezik për integritetin e sistemit të menaxhimit të cilësisë, veçanërisht për auditimet e certifikimit nga palë të treta.

3.1 PËRMBLEDHJE DHE PËRFUNDIME

Çështjet e ndryshimeve klimatike janë një nga shumë çështjet që organizatat duhet të marrin në konsideratë kur analizojnë kontekstin e tyre të brendshëm dhe të jashtëm dhe përcaktojnë kërkesat nga klientët dhe palët e tjera të interesuara relevante. Në komunikatën e tyre, ISO dhe IAF konsideruan se ky është një faktor i jashtëm që është mjaft i rëndësishëm për komunitetin tonë për t'u kërkuar organizatave ta marrin në konsideratë tani.

Amendamenti i ISO 9001:2015 është publikuar më 23 shkurt 2024. Auditorët do të duhet të vlerësojnë se si organizata demonstroi se ka përcaktuar nëse ndryshimi klimatik është një çështje relevante, në kontekstin e sistemit të menaxhimit të cilësisë dhe rezultateve të tij të synuara. Në praktikë, auditorët duhet të kryejnë auditimin e proceseve që lidhen me kontekstin, çështjet relevante dhe kërkesat relevante si zakonisht, por duke vlerësuar konkretisht se si janë marrë në konsideratë çështjet e ndryshimeve klimatike.

Ndërsa disa organizata mund t'i adresojnë tashmë çështjet e ndryshimeve klimatike, të tjerat do ta marrin në konsideratë atë për herë të parë. Auditorët duhet të jenë të vetëdijshëm se implikimet e çështjeve të ndryshimeve klimatike dhe kërkesat ligjore, të klientëve dhe palëve të tjera të interesuara përkatëse mund të ndryshojnë.

Nëse çështjet relevante të ndryshimeve klimatike përcaktohen nga organizata, këto do të duhet të adresohen brenda SMC-së. Kjo nënkupton përcaktimin e rreziqeve dhe mundësive, planifikimin e ndryshimeve në SMC, ndryshime në fushëveprim ose thjesht adresimin e kërkesave të lidhura brenda kërkesave të tjera të SMC-së. Auditorët duhet të kërkojnë prova që organizata i ka shqyrtuar çështjet dhe po i adreson ato brenda fushëveprimit të sistemit të menaxhimit të cilësisë së organizatës.

Auditorët duhet të vlerësojnë nëse organizata ka identifikuar ndonjë kërkesë të klientit të rënë dakord në mënyrë kontraktuale ose ndonjë kërkesë statutoire dhe rregullatore me rëndësi për ndryshimet klimatike që janë të zbatueshme për produktet dhe shërbimet e saj dhe nëse këto kërkesa po merren në konsideratë.

Auditorët duhet të jenë veçanërisht të kujdesshëm duke vlerësuar nëse ka ndonjë kërkesë ekzistuese për produkte dhe shërbime që lidhet me ndryshimet klimatike. Nëse po, organizatat duhet të demonstrojnë se sigurojnë që këto kërkesa mund të përmbushen, pasi kjo mund të paraqesë një rrezik për integritetin e SMC-së.